

Byla C-426/23

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2023 m. liepos 11 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. liepos 11 d.

Ieškovai:

D. D.

B. Zh.

Atsakovė:

„Financial Bulgaria“ EOOD

Pagrindinės bylos dalykas

Dvi bylos, kurių kiekvienoje ieškovas teigė, kad jo su atsakovės įmone sudaryta sutartis, pagal kurią atsakovės įmonė sutiko už atlygį užtikrinti kredito sutartyje numatytus įsipareigojimus kitai įmonei, yra niekinė kaip sudaryta dėl nesąžiningos ieškovo ir tos įmonės kredito sutarties sąlygos vykdymo.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Pagal SESV 267 straipsnį pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl direktyvų 93/13, 2005/29, 2008/48 ir 2009/138 išaiškinimo. Šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikiami tie patys klausimai, kurie buvo pateikti Teisingumo Teismui byloje C-337/23.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – Direktyva 93/13/EEB) 4 straipsnio 2 dalis ir 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad:

kai kredito sutartyje yra numatyta vartotojo prievolė sudaryti laidavimo sutartį su kreditoriaus paskirtu laiduotoju, laidavimo sutarties turinys yra ne sutarties su šiuo trečiuoju asmeniu „pagrindinis dalykas“, o kredito sutarties turinio dalis? Ar šiuo atveju svarbu tai, ar kreditorius ir laiduotojas yra susiję asmenys?

2. Ar Direktyvos 93/13/EEB priedo 1 punkto i papunktis turi būti aiškinamas taip, kad:

kai vartotojas pagal jau sudarytą kredito sutartį privalo nurodyti laiduotoją – viena iš galimybių yra ta, kad jis paskiria kreditoriaus pasiūlytą asmenį, – vėliau kredito sutarties sudarymo dieną sudarytoje laidavimo sutartyje nurodytos vartotojo prievolės turinys laikytinas neaiškiu, nes pats vartotojas negalėjo pasirinkti ar pasiūlyti asmens, kurį kreditorius paskirs būsimu laiduotoju?

3. Jei atsakymas į ankstesnį klausimą yra toks, kad laidavimo sutarties dalykas yra aiškus: ar Direktyvos 93/13/EEB priedo 1 punkto i, j ir m papunkčiai turi būti aiškinami taip, kad:

tuo atveju, kai vartotojas pagal jau sudarytą kredito sutartį įsipareigojo nurodyti laiduotoją – viena iš galimybių yra ta, kad jis paskiria kreditoriaus nurodytą asmenį, – iš kredito sutarties išplaukiančios vartotojo prievolės turinys laikytinas neaiškiu ir tai gali lemti kredito sutarties ar atskirų jos sąlygų negaliojimą?

4. Ar Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 1 dalis, siejama su Direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos 8 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad:

kai kreditą suteikiantis asmuo reikalauja, jog vartotojas sudarytą sutartį su kredito davėju nurodytu asmeniu, kuris užtikrina jo reikalavimą vartotojui, tai visada yra pasinaudojimas nepalankia vartotojo padėtimi, taigi agresyvi komercinė veikla?

5. Jei atsakymas į ketvirtąjį klausimą yra neigiamas: ar Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnis, siejami su Direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos 8 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad:

vienašališkoje teismineje procedūroje, kaip antai mokėjimo įsakymo procedūroje, kurioje vartotojas nėra šalis, savo abejones, kad viena iš sutarties sąlygų yra nesąžininga, teismas gali pagrįsti tik įtarimu, kad sąlygą vartotojas pripažino dėl nesąžiningos komercinės veiklos, o gal tokia veikla vis dėlto turi būti nustatyta neabejotinai?

6. Ar Direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių (toliau – Direktyva 2008/48/EB) 15 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad:

ši nuostata turi būti taikoma tais atvejais, kai kredito sutartis yra susieta su papildoma paslauga, t. y. trečiojo asmens atlygintinu laidavimu, ir atveria vartotojui galimybę ne tik pareikšti pretenzijas dėl laiduotojo elgesio, kuriuo šis pažeidžia savo pareigas, pavyzdžiui, dėl mokėjimo pasibaigus įstatyme nustatytam terminui, bet ir imtis procesinių gynybos priemonių, kuriomis ginčijama prievolė laiduotojui?

7. Ar pagal Direktyvos 2008/48/EB 15 straipsnio 2 dalį, siejamą su veiksmingumo principu, arba, darant prielaidą, kad kredito sutartis ir laidavimo sutartis yra susiję sandoriai, pagal Direktyvos 93/13/EEB 5 ir 7 straipsnius, siejamus su šios direktyvos priedo 1 punkto b ir c papunkčiais, yra leidžiama

nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią su vartojimo kredito sutartimi susijusios sutarties laiduotojas, gavęs iš vartotojo atlygį už kredito sutarties užtikrinimą ir sumokėjęs pagrindiniam kreditoriui pagal sutarties sąlygą, nepaisydamas to, kad pasibaigė *Zakon za zadalzheniata i dogovorite* (Įstatymas dėl prievolių ir sutarčių) 147 straipsnyje nustatytas terminas – dėl ko pagal jurisprudenciją išnyksta visas laidavimas – vis dėlto gali remtis tuo, kad jis perėmė pradinio kreditoriaus teises, ir, remdamasis prieštaringa jurisprudencija dėl įstatymo taikymo, reikalauti, kad pagrindinis skolininkas jam sumokėtų?

8. Ar Direktyvos 2008/48/EB 3 straipsnio g punktas, siejamas su Direktyvos 93/13/EEB 5 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad:

kai kredito sutartyje yra nustatyta prievolė sudaryti susietą laidavimo sutartį, dėl kurios padidėja bendra skolinio įsipareigojimo suma, bendros kredito kainos metinė norma taip pat turi būti apskaičiuojama pagal įmokas, padidėjusias dėl atlygio laiduotojui? Ar šiuo atveju svarbu, kas parinko laiduotoją ir ar jis yra su pagrindiniu kreditoriumi susijęs asmuo?

9. Ar Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies g punktas turi būti aiškinamas taip, kad:

neteisingas bendros kredito kainos metinės normos nurodymas kredito sutartyje, sudarytoje tarp prekybininko ir vartotojo, kaip kredito gavėjo, turi būti laikomas bendros kredito kainos metinės normos nenurodymu kredito sutartyje ir kad nacionalinis teismas turi taikyti nacionalinėje teisėje numatytas teises pasekmes už bendros kredito kainos metinės normos nenurodymą vartojimo kredito sutartyje? Ar reikia preziumuoti, kad šios pasekmės būtinai privalomos ir sumokėjusiam laiduotojui vartotojo atžvilgiu?

10. Ar Direktyvos 2008/48/EB 23 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad:

nacionalinės teisės aktų leidėjo numatyta sankcija, pasireiškianti vartojimo kredito sutarties, pagal kurią turi būti grąžinta tik pagrindinė suteikto kredito suma,

pripažinimu niekine, laikytina proporcinga tais atvejais, kai vartojimo kredito sutartyje netiksliai nurodyta bendros kredito kainos metinė norma, nes nenurodytos išlaidos kreditoriaus pasirinktam profesionaliam laiduotojui (nors bendros kredito kainos metinė norma kredito sutarties tekste nurodyta skaitine išraiška)?

11. Ar Direktyvos 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II) (toliau – Direktyva 2009/138/EB) 2 straipsnio 2 dalis, siejama su šios direktyvos 1 priedo A dalies 14 punktu, turi būti aiškinama taip, kad:

profesinė laiduotojo veikla, už kurią mokamas atlygis, kai laiduojančioji bendrovė visais atvejais, kai nevykdomi įsipareigojimai, sumoka visą vartotojo, kaip pagrindinio skolininko, paimto kredito sumą, o atlygis mokamas kartu su kiekviena gražinamo kredito įmoka, neatsižvelgiant į tai, kad vartotojas nevykdo įsipareigojimų, yra „draudimo veikla“, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą?

12. Jei atsakymas į vienuoliktąjį klausimą yra teigiamas: ar Direktyvos 2009/138/EB 14 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad:

vienuoliktame klausime nurodytą veiklą vykdomas asmuo privalo gauti nacionalinių reguliavimo institucijų, atsakingų už leidimų draudikams išdavimą, leidimą?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais

2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“)

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB

2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II)

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Grazhdanski protsesualen kodeks (Civilinio proceso kodeksas): 5, 6, 7, 410, 411, 413, 414, 414a, 415 ir 416 straipsniai

Zakon za potrebitelskia kredit (Vartojimo kredito įstatymas): 2, 9, 10, 10a, 11, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28 ir 33 straipsniai bei *Dopalnitelni razporedbi* (Papildomos nuostatos) 2 punktas

Zakon za zashtita na potrebitelite (Vartotojų apsaugos įstatymas): 143, 144, 145, 146 ir 147 straipsniai bei *Dopalnitelni razporedbi* (Papildomos nuostatos) 13a punktas

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (Įstatymas dėl prievolių ir sutarčių, toliau – ZZD): 22, 86, 138, 141, 142, 143, 146 ir 147 straipsniai

Postanovlenie Nr. 426 ot 18 dekemvri 2014 g. za opredelyane razmera na zakonnata lihva po prosrocheni parichni zadalzhenia (2014 m. gruodžio 18 d. Nutarimas Nr. 426, kuriuo nustatomas įstatyminės palūkanų normos dydis už laiku nesumokėtas pinigines skolas): vienintelis straipsnis ir *Dopalnitelni razporedbi* (Papildomos nuostatos) 1 straipsnis

Zakon za sadebnata vlast (Teismų santvarkos įstatymas): 130 straipsnis

Kodeks za zastrahovaneto (Draudimo kodeksas): 3, 28 ir 29 straipsniai ir 1 priedas

2014 m. birželio 18 d. *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas, toliau – VKS) *Obšto sabranie na grazhdanskata i targovskata kolegi* (Generalinė civilinių ir komercinių kolegijų asamblėja, toliau – OSGTK) aiškinamasis sprendimas Nr. 4/2013

2022 m. sausio 21 d. VKS OSGTK aiškinamasis sprendimas Nr. 5/2019

2019 m. kovo 1 d. *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) sprendimas Nr. 5389 civilinėje apeliacinėje byloje Nr. 2165/2019

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Pirmoje byloje ieškovas yra Bulgarijos pilietis D. D., gavęs paskolą iš nebankinės finansų įstaigos. Atsakovė yra Bulgarijoje registruota bendrovė „Financial Bulgaria“ EOOD, kurios pagrindinė veikla – užtikrinti fizinių asmenų vartotojų skolas.
- 2 Ieškovas teigia, kad 2021 m. sausio 19 d. jis su „Easy Asset Management“ AD (nebankine finansų įstaiga) sudarė kredito sutartį, pagal kurią turėjo gauti 1 250 Bulgarijos levų (BGN). Sutartyje buvo nustatyta 41,34 % kredito kainos metinė norma.
- 3 Šios sutarties 4 straipsnyje buvo numatyta, kad ieškovas turėjo užtikrinti prievolės įvykdymą pasirinkdamas du už jį laiduojančius fizinius asmenis arba pateikdamas banko garantiją. Buvo reikalaujama, kad laiduotojų darbo užmokestis atskaičius mokesčius būtų ne mažesnis kaip 1 000 BGN, kad jie dirbtų pagal neterminuotą darbo sutartį ir nebūtų paėmę ar užtikrinę kitų paskolų.

- 4 Nėra informacijos, kad kredito sutartyje buvo nuostata dėl pasekmių, kylančių tuo atveju, jei vartotojas neįvykdo šios prievolės.
- 5 Kredito suteikimo dieną (2021 m. sausio 19 d.) ieškovas taip pat sudarė laidavimo sutartį su atsakove „Financial Bulgaria“ EOOD („Easy Asset Management“ AD patronuojamoji bendrovė); šioje sutartyje atsakovė įsipareigojo įvykdyti skolininko prievolę pradiniam kreditoriui, jeigu šis to pareikalautų. Už šios prievolės prisiėmimą „Financial Bulgaria“ EOOD turėjo gauti 500 BGN atlygį, kuris turėjo buvo mokamas tiesiogiai pradiniam kreditoriui „Easy asset management“ AD kaip kredito grąžinimo įmokų priedas.
- 6 Ieškovas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ginčija kredito sutartį, motyvuodamas tuo, kad už laiduotojo paslaugą sumokėtas atlygis nebuvo įtrauktas į kredito kainos metinę normą ir apskaičiuojant ją į ją nebuvo atsižvelgta. Jis taip pat ginčija laidavimo sutartį, motyvuodamas tuo, kad joje nustatytas atlygis yra per didelis.
- 7 Atsakovė teigia, kad ieškovas laidavimo sutartį sudarė laisva valia ir kad joje nėra jokių nesąžiningų sąlygų.
- 8 Antrojoje byloje (joje ieškovas yra Bulgarijos pilietis B. Zh.) faktinės aplinkybės ir šalių reikalavimai yra beveik tokie patys kaip ir pirmojoje byloje; vienintelis skirtumas yra tai, kad sutartys su ieškovu buvo sudarytos 2020 m. sausio 17 d., paskolinta suma – 2250 BGN, kredito kainos metinė norma – 49 %, o laiduotojui mokamas atlygis – 900 BGN.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

Sąsaja su Sąjungos teise ir išaiškinimo būtinybė: dėl kredito sutarties ir laidavimo sutarties sąsajos – pirmieji trys prejudiciniai klausimai

- 9 Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi kolegija nori išsiaiškinti, kokia apimtimi skolininkų sudarytos kredito sutartys yra susijusios su laidavimo sutartimis tam, kad galėtų įvertinti jose esančių sąlygų nesąžiningumą. Šiuo atveju kyla įtarimas, kad laidavimo sutartys pirmiausia sudaromos siekiant apeiti *Zakon za potrebitelskia kredit* numatytą apribojimą, pagal kurį vartojimo kredito sutartims nustatoma maksimali bendros vartojimo kredito kainos metinė norma.
- 10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi kolegija turi *ex officio* patikrinti, ar pradinės kredito sutarties ir laidavimo sutarties sąlygos nėra nesąžiningos. Pastaroji sutartis pagal Bulgarijos teisę priskiriama prie įgalinimo sutarčių pagal ZZD 280 straipsnį: būsimasis laiduotojas įsipareigoja pradiniam kreditoriui įvykdyti skolininko prievolę. Tai matyti iš to, kad pagal Bulgarijos teisę laidavimo sutartis nepriklauso nuo pagrindinės kredito sutarties, o laidavimo sutarties šalys yra kreditorius ir laiduotojas (ZZD 138 straipsnio 1 dalis). Taigi įsipareigojimas laiduoti už konkrečią kredito sutartį ir šios finansinės paslaugos teikimo kaina sudarytų pagrindinį šios laidavimo sutarties dalyką, atsižvelgiant į kurį

nesąžiningumo vertinimas pagal Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 2 dalį yra negalimas. Toks aiškinimas atitinka Teisingumo Teismo reikalavimus, pavyzdžiui, išdėstyti 2020 m. liepos 16 d. Sprendime *Caixabank* (sujungtos bylos C-224/19 ir C-259/19, 62 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija): kadangi tai yra sutartis tarp vartotojo, kaip skolininko, ir profesionalaus laiduotojo, šalys nėra tos pačios kaip kredito sutartyje, ir jų prievolės skiriasi. Jei nesusitariama dėl laidavimo ir kainos, sutartis negali būti sudaryta.

- 11 Vis dėlto kyla klausimas, ar tokiu atveju, kaip nagrinėjamas, laidavimo sutarties kvalifikavimas kaip atskiro sandorio, kurio pagrindinis dalykas skiriasi nuo kredito sutarties dalyko, yra tinkamas siekiant užtikrinti veiksmingą vartotojų apsaugą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13/EEB 7 straipsnio 1 dalį, kurioje nustatyta atitinkama valstybių narių pareiga. Šiuo klausimu nekyla abejonių, kad laidavimo sutartis buvo sudaryta tarp kitų šalių nei pradinė sutartis ir kad joje numatytos kitokios teisės ir pareigos.
- 12 Vis dėlto yra daug priežasčių manyti, kad abiejose sutartyse iš tiesų reglamentuojamas vienas ir tas pats teisinis santykis, kuriuo siekiama užtikrinti padidėjusią vartotojo, kaip kredito gavėjo, skolą: pagal pagrindinės kredito sutarties sąlygas vartotojas negali pats pasirinkti laiduotojo – jis privalo sutikti su kreditoriaus paskirtu asmeniu, jei pats nerado laiduotojo. Laiduotojas yra tiesiogiai susijęs su kreditoriumi, t. y. jis yra jo patronuojamoji bendrovė. Be to, laidavimo sutartis buvo sudarytos už atlygį, kuris siekia didelę visos mokėtinos paskolos sumos dalį. Taip pat atlygis už laidavimą mokamas tomis pačiomis dienomis, kai sueina paskolos įmokų mokėjimo terminai, ir, vartotojo požiūriu, tampa prievolės pagal kredito sutartį dalimi. Galiausiai laidavimo kaina neįtraukta į pagrindinės kredito sutarties bendros kredito kainos metinę normą ir gerokai padidina kredito kainą, taip pažeidžiant nacionalinės teisės aktus.
- 13 Kita vertus, taip pat kyla klausimas dėl laidavimo sutarties, kuri sudaroma vartotojo prašymu, bet su pradinio kreditoriaus vienašališkai pasirinktu asmeniu, pobūdžio. Kredito sutarties sudarymo momentu vartotojas turi labai ribotą pasirinkimą ir iš tikrųjų nežino, kas bus laiduotojas, kuriam jis bus išipareigojęs, ir kokiomis sąlygomis tai įvyks.
- 14 Taigi kyla klausimas, ar esant tokiems dvejopiems sutartiniams santykiams (kredito sutartis ir laidavimo sutartis) galima daryti prielaidą, kad laidavimo sutarties turinys bendrai pažeidžia Direktyvos 93/13/EEB priedo 1 punkto i papunktį. Tokiomis aplinkybėmis – tačiau tik tuomet, jeigu abi sutartys aiškinamos kaip vienas sutartinis santykis, – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi kolegija galėtų daryti prielaidą, kad visa laidavimo sutartis yra negaliojanti, nes pagrindinį laidavimo sutarties dalyką nustato ne vartotojas – vartotojas yra priverstas sutikti su pradinio kreditoriaus pasirinktu asmeniu.
- 15 Vis dėlto neaiškumas dėl laiduotojo asmens taip pat galėtų būti laikomas iš pradžių sudarytos kredito sutarties neaiškumu, nes šios sutarties laiduotojo nebuvimas galėtų lemti sutarties neįvykdymą, jeigu sąlyga yra galiojanti. Todėl

reikia atsakyti į klausimą, ar į kredito sutartį įtraukta prievolė sudaryti laidavimo sutartį su kreditoriaus nurodytu asmeniu gali būti laikoma nesąžininga tokios sutarties sąlyga, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13/EEB priedo 1 punkto i, j ir m papunkčius.

Dėl praktikos, kai laiduotoją nurodo pradinis kreditorius, ir sutarties sąlygų nesąžiningumo ryšio – ketvirtasis ir penktasis prejudiciniai klausimai

- 16 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją (2012 m. kovo 15 d. Sprendimas *Perenicová ir Perenic* (C-453/10, 43-44 punktai) ir 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *Bankia* (C-109/17, 48-50 punktai) sąlygos įtraukimas į sutartį taikant nesąžiningą komercinę veiklą, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2005/29/EB, yra vienas iš elementų, kuriais galima remtis vertinant nesąžiningumą, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnį.
- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios kolegijos manymu, skolininkų prievolių dydis nagrinėjamosiose bylose priklauso nuo to, ar skolininkai pateikia laidavimą kreditoriui. Šiomis aplinkybėmis būtina įvertinti, ar tokia praktika, kai kreditorius parenka laiduotoją, kuris tampa privalomas vartotojams, gali būti aiškinama kaip nesąžininga komercinė veikla, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2005/29/EB. Šiuo aspektu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai kolegijai reikalingas atsakymas į klausimą, ar nesąžiningos komercinės veiklos, kaip agresyvios veiklos pagal Direktyvos 2005/29/EB 8 straipsnį, pobūdis nagrinėjamu atveju gali būti nustatomas remiantis tik šalių teisinio sandorio, sudaryto kredito sutarties forma, pobūdžiu ir numatytais laidavimo nebuvimo pasekmėmis, ar šis vertinimas turi būti atliekamas remiantis ir kitais veiksniais.
- 18 Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi kolegija mano, kad vienašališkas mokėjimo įsakymo procedūros pobūdis negalėtų būti jai kliūtis taikyti visapusiško nesąžiningos komercinės veiklos buvimo vertinimo taisyklės, nes vartotojai dar nedalyvauja mokėjimo įsakymo procedūrose. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją (2020 m. gegužės 11 d. Sprendimas *Lintner* (C-511/17, 38 punktas)) teismas gali atsisakyti ginti sutarties šalį vienašališkoje procedūroje, pavyzdžiui, mokėjimo įsakymo procedūroje, net ir neabejotinai nenustatęs, kad konkreti sąlyga turi būti kvalifikuojama kaip nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13/EEB, tačiau šiuo klausimu turėdamas pagrįstų abejonių. Ši pareiga išplaukia iš Direktyvos 93/13/EEB 7 straipsnyje nustatyto reikalavimo numatyti veiksmingas vartotojų apsaugos nuo nesąžiningų sąlygų priemonės. Vis dėlto šiomis aplinkybėmis pagrįstos teismo abejonės dėl sutarties sąlygos sąžiningumo kyla remiantis kitomis pagrįstomis abejonėmis, t. y. atsižvelgiant į tai, kad sąlyga tapo sutarties dalimi taikant agresyvią komercinę veiklą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2005/29/EB 8 straipsnį. Todėl reikia išsiaiškinti, ar šiuo atveju galima abejonė dėl nesąžiningo komercinės veiklos pobūdžio gali lemti išvadą, kad taip pat kyla pagrįstų abejonių dėl sąlygos sąžiningumo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 93/13/EEB 4 straipsnio 1 dalį.

Termino atleisti laiduotoją nuo prievolių kreditoriui ir vartotojui veiksmingas taikymas – šeštasis ir septintasis prejudiciniai klausimai

- 19 Taip pat kyla klausimas dėl suformuotos nacionalinės jurisprudencijos, susijusios su termino, per kurį laiduotojas atleidžiamas nuo atsakomybės pagal ZZD 147 straipsnį, taikymu. Pagal šią jurisprudenciją vartotojas, kaip paskolos gavėjas, lieka nežinioje dėl vartojimo kredito sutarties pasekmių jos sudarymo momentu, jei sutartyje privalomai reikalaujama atlygintino laidavimo.
- 20 Pagal ZZD 147 straipsnį laiduotojo prievolė sumokėti pagrindiniam kreditoriui baigiasi, jeigu šis per šešis mėnesius nuo reikalavimo įvykdymo termino suėjimo nepareiškia savo reikalavimo pagrindiniam skolininkui. Ši nuostata yra privaloma. Remiantis privalomu nacionaliniu aiškinamuoju sprendimu, tai yra galutinis terminas: jeigu kreditorius nepareiškė savo reikalavimo pagrindiniam skolininkui, teisinis santykis tarp jo ir sutarties laiduotojo visiškai išnyksta. Laiduotojo mokėjimai ar jo prievolių pagrindiniam skolininkui patvirtinimas neturi reikšmės šio termino pasekmėms, nes jį *ex officio* kontroliuoja teismas. Tai nėra senaties terminas.
- 21 Kartu kai kurios teisėjų kolegijos laikosi nuomonės, kad išvados dėl visiško laidavimo pasibaigimo gali būti taikomos kreditoriaus reikalavimams laiduotojui, bet ne pastarojo reikalavimams vartotojui, kaip skolininkui. Priešingai nei nurodyta aiškinamajame sprendime, jie mano, kad laidavimo pasibaigimas neturi absoliutaus poveikio – juo gali remtis tik laiduotojas. Toks požiūris kelia problemų taikant Direktyvą dėl vartojimo kredito sutarčių, ypač Direktyvos 2008/48/EB 15 straipsnio 2 dalį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai kolegijai kyla abejonių, ar ši nuostata gali būti taikoma nagrinėjamu atveju, nes visi skolininkai, be atitinkamos vartojimo kredito sutarties, taip pat sudarė atlygintinas laidavimo sutartis, o tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios kolegijos nuomone, yra finansinė paslauga vartotojui.
- 22 Dėl šių priežasčių kyla klausimas, ar Direktyvos 2008/48/EB 15 straipsnio 2 dalis gali būti taikoma tais atvejais, kai laiduotojas neįvykdė savo pareigos atsisakyti mokėti dėl to, kad pasibaigė jo atsakomybės terminas pagal nacionalinę teisę, remdamasis laidavimo pasibaigimu pagal ZZD 147 straipsnį. Pagal Direktyvos 2008/48/EB 3 straipsnio n punkte pateiktą apibrėžtį toks taikymas galimas, jei daroma prielaida, kad abi sutartys sudaro vieną visumą ir finansuoja viena kita, nes vartotojas sumoka už laidavimą mokėdamas įmokas pagal kredito sutartį. Jei ši nuostata gali būti taikoma ir laiduotojui, taip pat būtina atsakyti į klausimą, ar ji taikoma ne tik abipusiems reikalavimams, kuriuos vartotojas galėtų pareikšti paslaugų teikėjui pagal paslaugų sutartį, bet ir jo procesinės gynybos priemonėms, pavyzdžiui, atsisakymui sumokėti atgręžtinį reikalavimą asmeniui, kurio prievolė jau buvo išnykusi.
- 23 Taip pat būtina patikrinti, ar su Sąjungos teise suderinama nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią laiduotojas gali remtis ZZD 147 straipsnyje numatyto atsakomybės termino pasibaigimu, nes pradinis kreditorius per šešis mėnesius nuo

paskutinio mokėjimo termino dienos nepareiškė savo reikalavimo pagal kredito sutartį vartotojui, kaip skolininkui, tačiau pastarasis negali remtis šio termino pasibaigimu sumokėjusio laiduotojo atveju.

- 24 Net jei Direktyvos 2008/48/EB 15 straipsnio 2 dalis nagrinėjamu atveju netaikoma, reikia atsakyti į klausimą, ar tokia nacionalinė jurisprudencija neprieštarauja Direktyvos 93/13/EEB 7 straipsniui, nes leidžia profesionaliam laiduotojui pačiam nustatyti savo prievolės apimtį, o tai prieštarauja pastarosios direktyvos priedo 1 punkto b ir c papunkčiams. Jeigu laiduotojas nuspręstų pareikšti pradiniam kreditoriui prieštaravimą, remdamasis tuo, kad iš laiduotojo reikalaujama mokėjimo pasibaigus ZZD 147 straipsnyje nustatytam terminui, paskolos gavėjas, kaip skolininkas, nebūtų skolingas laiduotojui kredito įmokų. Tačiau jeigu laiduotojas prieštaravimo nepareiškia ir sumoka, nors pagal privalomą aiškinamąjį sprendimą dėl mokėjimo įsakymo procedūrų tokia pareiga jam netaikoma, vartotojas, kaip pagrindinis skolininkas, privalo sumokėti laiduotojui, nes pagal pirmiau nurodytą jurisprudenciją jis negali remtis laidavimo termino pasibaigimu. Bent vienoje iš minėtų bylų toks poveikis kyla iš aiškios sutarties sąlygos, grindžiamos nacionalinių teismų prieštarinai aiškinamomis šio termino taikymo taisyklėmis, kurios turėtų būti grindžiamos imperatyviomis laidavimo sutarties turinį reglamentuojančiomis įstatymo normomis (pagal ZZD 147 straipsnį), kurių garantuojama apsauga vartotojui netaikoma. Taigi prieštaringa nacionalinė jurisprudencija leidžia laiduotojui suformuluoti laidavimo sutarties sąlygas, dėl ko nacionalinėje teisėje numatyta vartotojų apsauga netenka praktinio veiksmingumo.
- 25 Taigi reikia atsakyti į klausimą, ar veiksmingos vartotojų apsaugos nuo nesąžiningų laidavimo sutarties sąlygų, reglamentuojančių, kaip laidavimo įsipareigojimą prisiėmęs prekybininkas turi elgtis su pradinio kreditoriaus jam adresuotu reikalavimu sumokėti po to, kai pasibaigia laiduotojo atsakomybės terminas, principas draudžia taikyti nacionalinę jurisprudenciją, pagal kurią tik pats laiduotojas gali pareikšti prieštaravimą, remdamasis tuo, kad laidavimo terminas yra pasibaigęs.
- 26 Į šį klausimą taip pat reikia atsakyti atsižvelgiant į Direktyvos 93/13/EEB 5 straipsnį, t. y. atsakyti, ar pagal šią nuostatą leidžiama prieštaringa nacionalinė jurisprudencija konkrečiu nacionalinės teisės klausimu, susijusiu su neaiškiu sutarties sąlygų aiškinimu, panaudoti vartotojo nenaudai, kaip antai yra šiuo atveju.

Mokėjimo už laidavimą pasekmės kredito sutartyje nustatyta bendros kredito kainos metinei normai

- 27 Tolesni trys klausimai yra identiški klausimams, pateiktiems Teisingumo Teismui nagrinėjamoje byloje *Profi Credit Bulgaria*, C-714/22. Jie susiję su kreditoriaus pareiga vartojimo kredito sutarties tekste aiškiai nurodyti bendros kredito kainos metinę normą, kad nebūtų klaidinamas vartotojas. Visiškai remdamasi to prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvais, prašymą priimti prejudicinį sprendimą

pateikusi kolegija reiškia abejonę, ar Direktyvoje 2008/48/EB nereikalaujama, kad kredito sutarties tekste būtų nurodyta ne tik bendros kredito kainos metinė norma, bet ir pagal šioje direktyvoje nustatytą metodiką teisingai apskaičiuota bendros kredito kainos metinė norma. Šiuo atveju nustatant kredito sutarčių bendros kredito kainos metinę normą neįtraukiamos laidavimo išlaidos, nes laidavimo sutartys nėra kredito sutarčių dalis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi kolegija nėra tikra, ar laidavimo išlaidos neturėtų būti įskaičiuotos į bendros kredito kainos metinę normą, ypač tais atvejais, kai laiduotoją, kuris sutinka užtikrinti vartotojo prievolės, pasirenka pradinis kreditorius, tačiau jam atlygį moka vartotojas. Direktyvos 2008/48/EB 3 straipsnio g punkte pateiktoje apibrėžtyje nustatyta, kad papildomų paslaugų išlaidos taip pat turi būti įtrauktos į bendros kredito kainos metinę normą, jei naudojimas šiomis paslaugomis yra būtina sąlyga, kad kreditas apskritai būtų suteiktas arba būtų suteiktas sutartyje numatytais sąlygomis.

- 28 Vertinant, ar atlygis laiduotojui pagal susietą sutartį su skolininku turėtų būti įtrauktas į kredito sutarties bendros kredito kainos metinę normą, taip pat reikėtų atsakyti į klausimą, ar ir kokiomis sąlygomis šios išlaidos gali būti laikomos bendros kredito kainos metinės normos dalimi, jeigu skolininkas turėjo galimybę per trumpą laiką pats pasiūlyti laiduotoją. Todėl reikėtų atsižvelgti ir į savanorišką pasirinkimo pobūdį, ypač kalbant apie laiduotojo nustatymą, kuris galiausiai vis dėlto priklauso nuo pradinio kreditoriaus valios, į kreditoriaus sutikimo dėl kito laiduotojo, jei toks yra, sąlygas ir laikotarpį, per kurį skolininkas gali susirasti tokį laiduotoją.
- 29 Be to, vėlgi reikia kelti klausimą, ar neteisingas bendros kredito kainos metinės normos nurodymas kredito sutartyje laikytinas bendros kredito kainos metinės normos nenurodymu, nes tokiu atveju nepasiekiamas pareigos informuoti tikslas – kad vartotojas iš tikrųjų galėtų palyginti kredito rinkos pasiūlymus. Su šiuo klausimu susijęs ir klausimas, ar bendros kredito kainos neteisingos metinės normos nurodymo ir jos nenurodymo tapatinimas nereikš nacionalinėje teisėje numatytos sankcijos už neteisingą apskaičiavimą neproporcingumo.

Dėl laidavimo sutarties teisinio pobūdžio ir jos priskyrimo draudimo sandoriui

- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai kolegijai taip pat kyla abejonių, kaip sandoriai, kurių atveju vartotojai susitaria, kad tam tikras asmuo už atlygį užtikrins jų skolas kitam kreditoriui, turi būti tinkamai teisiškai kvalifikuojami pagal Sąjungos teisę, kai jie yra vykdomi nuolatinės profesinės veiklos pagrindu. *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) ir *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas) kolegijos netiesiogiai preziumuoja, kad tokiais atvejais tai yra įprasti laidavimo sandoriai, kuriems netaikomos licencijavimo taisyklės ir kuriuos gali sudaryti bet kas.
- 31 Vis dėlto pagal tokius sandorius asmuo įsipareigoja prisiimti vartotojo, kaip skolininko, atsakomybę už jo konkrečios prievolės kreditoriui neįvykdymą įsipareigojimų nevykdymo atveju, o skolininkas už šią paslaugą moka atlygį. Šis

įsipareigojimas turi panašių pagrindinių bruožų kaip ir kredito draudimo sutartis: atsakomybė ateityje įvykus neapibrėžtam neigiamam įvykiui (neįvykdžius sutarties) už atlygį. Dėl šios priežasties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai kolegijai reikia išaiškinti, ar tokios sutartys, kaip antai sudarytos su skolininkais (dėl laidavimo už atlygį jų kreditoriams), gali būti kvalifikuojamos kaip draudimo sutartys. Atitinkamoje Direktyvoje 2009/138/EB draudimo sutarčių turinys neapibrėžiamas, tačiau tokią apibrėžtį galima rasti Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, t. y. 2015 m. balandžio 23 d. Sprendime *Van Hove* (C-96/14, 34 punktas): draudimo sutarčiai būdinga tai, kad draudikas, gavęs draudimo įmoką, įsipareigoja įvykus draudžiamajam įvykiui išmokėti draudėjui išmoką, sutartą sudarant sutartį.

- 32 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios kolegijos nagrinėjamosiose bylose numatytas ir toks atlygis, ir vartotojui, kaip skolininkui, žalą sukeliantis įvykis – pavėluotas mokėjimas, tačiau atrodo, kad nėra nurodyta jokia rizika, kuri paprastai vadinama draudimo rizika. Faktiškai laiduotojas užtikrina bet kokį vartotojo kredito negražinimą, neatsižvelgiant į jo priežastis, įskaitant tyčinį atsisakymą gražinti kreditą. Tai tam tikra prasme skiria minėtą sutartį nuo draudimo sutarties.
- 33 Kita vertus, laidavimo sutartis su profesionaliu laiduotoju sumažina pradinio skolininko riziką, jei įvyktų žalą sukeliantis įvykis – kredito negražinimas, be to, sutartis yra atlygintino pobūdžio, todėl panaši į draudimo sutartį. Šiuo atveju galima svarstyti, ar tokiu atveju vartotojas, kuris yra pagrindinis skolininkas, neveikia kaip draudikas pradinio kreditoriaus, kuriam jis pateikia garantiją dėl žalos atlyginimo, atveju, mokėdamas laiduotojui atlygį. Dėl šios priežasties reikėtų išsiaiškinti, ar tokia sutartis gali patekti į Direktyvos 2009/138/EB sąvokos „draudimo sutartis“ taikymo sritį ir ar atitinkamai įmokos pagal tokią sutartį gavėjui netaikomas reikalavimas gauti leidimą pagal tos direktyvos 14 straipsnį.